

Onder het Maaiveld

Afgelopen voorjaar ging de bioscoopfilm *Onder het Maaiveld* in première. De film toont de ongeziene wereld onder onze voeten en het grote belang van een gezonde bodem. Het is een mooi medium om kennis en bewustzijn over het belang van een gezonde bodem bij mensen te vergroten. Maar niet het enige medium, de film was namelijk onderdeel van het project 'Onder het Maaiveld' dat in 2020 is gestart en waarin De Vlinderstichting kernpartner is. Inmiddels is het project afgerond en kijken we terug op een aantal mooie mijlpalen.

Waar de film een groot publiek heeft bereikt en het project bekend heeft gemaakt, zijn er ook een aantal andere dingen ontwikkeld om mens en bodem samen te brengen. De Vlinderstichting heeft zich binnen het project vooral beziggehouden met de lancering van twee kinderboeken en de ontwikkeling van het waarderingsmechanisme voor de bodem.

Tekst & foto's:
Albert Vliegthart
De Vlinderstichting

Twee kinderboeken

Twee kinderboekenauteurs hebben twee leuke verhalen geschreven voor kinderen van zes tot acht jaar. Om het project zo veel mogelijk impact te geven, is ervoor gezorgd dat beide boeken – ook als voorleesvideo – nu op alle basisscholen van Nederland in de bibliotheek liggen. Het bijzondere van deze boekjes is dat ze in cocreatie met kinderen zijn gemaakt. De kinderen waren uitgenodigd bij de uitreiking van het eerste boek in het Rijksmuseum tijdens een kunsttentoonstelling over insecten.

Focus op openbare ruimte

Het utopische idee dat we een soort bodemlabel konden maken hebben we losgelaten. Omdat er grote verschillen zijn in bodemkwaliteit (en de kennis daarover) tussen natuurgebieden, landbouwgronden

en de openbare ruimte, hebben we besloten de pijlen te richten op de openbare ruimte. Hier is behalve saneringsdata vrijwel niets bekend over de condities van een goede bodem. Zo is de bodem in een stadspark anders dan in een woonwijk en daar is de leeftijd van de wijk ook weer bepalend.

Als de bodem in de openbare ruimte een slechte kwaliteit heeft, kun je dat al zien aan de plassen die blijven liggen na hevige regen. Verdichting van de bodem is een groot probleem dat er ook voor zorgt dat kruiden minder goed kunnen groeien. Een goede bodem zorgt voor betere waterberging, hittestressverlaging en houdt schadelijke bacteriën vast. En deze is beter bestand tegen een veranderend klimaat. We weten dat herstelmaatregelen, zoals het verhogen van organisch stof en het opentrekken van de bodem na bouwwerkzaamheden vrij eenvoudig te realiseren zijn. Met consortia van gemeenten, bodemdeskundigen en vele andere betrokkenen hebben we uiteindelijk een dashboard kunnen ontwikkelen dat meer inzicht geeft in de kwaliteit van de bodem.

Het waarderingsmechanisme

Als je bodemdeskundigen vraagt wat de cruciale elementen zijn die iets zeggen over de bodemkwaliteit krijg je veel verschillende antwoorden. De technieken om dit te meten verschillen nogal en een goede referentie van hoe een bodem eruit moet zien is er niet. Daarom hebben wij het waarderings-

Een goed doorwortelde bodem links en een verdichte bodem rechts.

mechanisme samengesteld: een beoordelingssysteem gebaseerd op twintig indicatoren die iets zeggen over de bodemkwaliteit. Denk daarbij aan organisch stofgehalte, doorworteling, aantal wormen, waterdoorlaatbaarheid, maar ook zuurgraad (pH), lutumgehalte en allerlei voedingswaarden. Het dashboard geeft deze informatie weer op de kaart, waarbij publieke data, gemeten waarden en gegevens van publieke metingen zoals de bodemdierdagen samenkomen. Hieruit volgt een advies voor het herstel van de bodem. Zo kunnen beleidsmedewerkers, projectontwikkelaars en particulieren zich een beeld vormen van hoe de bodem in hun gebied erbij ligt.

Het systeem moet nog verder gevuld worden met data. We roepen daarbij gemeenten en particulieren op te helpen. Het waarderingsmechanisme voor de bodem wordt dit najaar gelanceerd voor de gemeentes in de hoop dat zij het gaan gebruiken en verder gaan vullen. Verder zoeken we naar cruciale correlaties tussen bodemkwaliteit en vegetatie. Ongeveer 40% van de openbare ruimte bestaat uit gazon. Onder gazon vinden we vaak gelijkwaardige waarden die een ongezonde bodem aanduiden. Binnen

Bodemonderzoek in de openbare ruimte.

de ecologisch beheerde groenstroken (ook bermen) vinden we een betere bodemkwaliteit. Als we binnen de openbare ruimte betere vegetatiedata kunnen verkrijgen dan kunnen we op grotere schaal een inschatting maken van de bodemkwaliteit en deze ook steekproefsgewijs valideren.

Het project loopt stilletjes door

Nu het dashboard gereed is, liggen er nog vele wensen. Het vergt nog wat investeringen en samenwerkingen om dit systeem verder te ontwikkelen. Een belangrijke basis hiervoor is het koppelen van nog meer data. Zo hebben we al voorbereidend onderzoek gedaan om met luchtfoto's de bodemkwaliteit in te schatten. Dit staat nog in de kinderschoenen, maar over enkele jaren is de techniek wellicht zo ver dat dit een mooie toepassing kan worden. We willen zo toewerken naar een landelijk monitoringsysteem voor alle bodemtypen en toepassing van het dashboard bij projectontwikkelingen. Wordt vervolgd!

De Vlinderstichting was van 2020 tot en met 2023 samen met IUCN NL, NIOO-KNAW en de WUR kernpartner in het project 'Onder het Maaiveld'. Dit bodemproject werd gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij.

De boeken 'Alle bee(s)tjes helpen' & 'Mevrouw Mol'.